

Кенгеш

Суу къопхандан сакъланыну амалларын излегендиле

Патигорскде Запад-Каспийск бассейни округу бассейни советни жетинчи жыйылуу болганды. Анга Къабарты-Малкъардан республиканы табиғат ресурслары эмда экология министр Гызылана Берг да кытышанды.

Кенгешде быын черекдеде сууну къторолгени не халда болганына, келир жыл аладан сакъланыну къалай мадарлары этилликлерине кыратыганды. Анда Запад-Каспийск бассейни суу управленини башчысы Гусейн Курбанчиев Суу ресурслары федеральный агентствосуну 2013 жылга эмда 2014 - 2015 жылда план кезинде бюджет проектини жарашдыруу жабы бла ишени жаланда Къабарты-Малкъар жетимшили тамамлаганын белгилей айтханды. Суулану къторолгенине къама мадарла бла байламлы проектини да бизни республика кимден да алга къорулаганын чертгенди.

«Созгендиле. Сёз «Росей Федерацияда 2012-2020 жылда суу мюлк комплекси анынууну» федеральный целевой программасына кёре жарашдырылган программаланы ислеринден барды.

Жыйыныуда созогленди вопрослары ислеринден айтылган оюмлага, эсгертилуе, предложенила кёре Управление регион программаланы конкурсла сайлар ючюн керек болганды. Анда Запад-Каспийск бассейни суу управленини башчысы Гусейн Курбанчиев Суу ресурслары федеральный агентствосуну 2013 жылга эмда 2014 - 2015 жылда план кезинде бюджет проектини жарашдыруу жабы бла ишени жаланда Къабарты-Малкъар жетимшили тамамлаганын белгилей айтханды. Суулану къторолгенине къама мадарла бла байламлы проектини да бизни республика кимден да алга къорулаганын чертгенди.

С.ХАМДОХОВ,
КъМР-чи Табиғат ресурслары эмда экология министрствосуну пресс-службасы

Тюбещи

Къачан да кертини айтырға тийишлиги

Къыралны Башчысы бу юнледе Краснодарда президент кедат училищелде болганды эм жаш тёлоне адет-къылыкъ эм эриет ниятеде киретиюно юсюнден кенгеш бардырганды. Аны училищелери ага къабакъ эшиклерини кыатында тохтаган кортеже оркестр тюбегинде, исси юнне тюбегинде маршы бек аруу согъа, алайда фондандек чыкыгъан шора суулада тегеректе айттыр бек, тышы чачыгъан суу музыкчанлына аякъ тюплерине эм андан да ары саркъа эдиле. Оркестрге къол булгъан, Путин училищелерини мектепине киреди.

Жаш кедатле Президентте къууачыны тюбегинде эм анга кеслери этген затланы кёргозгенди. Ол гиче светофорну эм быстыр жууучу гиче машинаны, окъу-аскер самолётну агъачдан ишленген

моделни кёргенди. «Муну дегишли къалайды?» - деп соруп, жаш кербеттерини билимин да тиггенди. Ол да, жуучулай, «10 куб», - деп жууап берди. Къыралны Башчысы, анга ыразы болуп: «Окзамин бердинг», - деп, башын булгызганды.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Эсепле

Студент отрядларыбыз биягъы алчыла

Орта кон КъМР-ни Жаш тёлоне ишлери жабы бла министрствосунда республиканы студент отрядларыны келечилери бла тюбещи болганды. Анда сёз 2012 жылы жай айларында бизни жашларыбыз бла къызларыбыз битеуроссей эм регион къурулушлагы къалай кытышханларыны юсюнден барганды, студент отрядланы ишлерины итоллары да чыгарылганды.

студентге онг чыкыгъан эди. Аладан отуз бешисе педагогика отрядланы къаумуна киргенди, отуз жети адам а къурулушда ишленгенди. Отрядланы санына кирген жашланы бла къызланы токъсан беш проценти Къабарты-Малкъар къырал университетни студентлериде, -дегенди "Востан-07" штабны таматасы Руслан Эльмесов, тюбещиюно башлай.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Социальный болушлукъ

Жаш специалистлеге - юйле

«Эллени 2013 жылга дер социальный аinyнты» деген федеральный программаны жашыда бардыруу бла байламлы бынын республикада 122 юйор кеслерины жашуу болуларын иглендиргенди. Аладан 52-си жаш юйорледиле эм элде урунган специалистледиле.

жетден 66 миллион эм республикалы бюджетден да 32,5 миллион сом бөлюнгенди. Къабарты-Малкъар Республикада орта эсеп бла тергеп айтханда, жашуа этерге болуук журтну бир кедат метри 16 минг турады, деп билдиргенди республиканы Эл мюлк министрствосуну пресс-службасындан.

Бизни корр.

Жазылуу-2013

Хурметли жаммауат!

2013 жылны биринчи жарымына жазылуу кампания андан ары бардыргыла. Сиз «Заман» газетте двязны кызыс поэма белгичинде да жазылырға болду!»

Атты айга жазылынуу багасы тирленгенди, алынылмай калганды - 336 сом 10 копек. Бу мааналы журтушу узакка созмагыз.

Бизни индексбиз - 51532

ЖАШ ТЁЛО ПАЛАТА

Тенглерине билек болурга алланып

Къабарты-Малкъар Парламентини Жаш тёлони палатасын кезулю жыйылуу болганды. Аны бу организацианы председатели Джапуланы Мусса бардырганды.

Жаш парламентарийле алты впроска къарагандыла. Аладан биринчи палатаны жаммаут пиймийини ишин тау къуруну юсюнден эди. Джалпу улу айтханды кёре, соруулары болган жаш адамлага Парламентте тюшюу къыйныракъды. Ол себеден ала аллай тюбещиуени республиканы вузларында ийкыкъа бир кер бардырылганды.

- Алты вузубуз барды. Приёмга алынуу алапы профюллеринде да студенттеринде втюрлоркъбюз, - деп билдиргенди ол.

Жаш политикле созген впросла-

дан бек мағаналысына дагыда районлада бла шахарлада жаш тёлони администрацияланы къурауно юсюнден соруну санарга болукъду. Биюнолке республикада аллайла халда 5 муниципалитетде бардыла. Болсада алыны саны оюнч болурга керек эди. Жуюукъ кезиуде палатаны келечилери ол впросну жашыда бардыруу бла байламлы районлага бла шахарлага барлыккъыла.

Дагыда кенгеше кытышханла аспалы информация органданы араларында жаш тёлони программалага жораланган конкурсу бардырырга кереклисини юсюнден да айтханды. Анга кытышырга сюйгенле 15-чи октябрьде 15-чи ноябрде дер кеслерины ишлерины келтирге болушкъды.

Парламентарийле бардырырга

деген экинчи конкурс а жолда журиюно къоркъусузлугун жалчытуга жораланган «Биз жашауно сайлайбыз!» дегенди. Аны палатаны келечилери школада бардырыр муратлыдыла.

Жуюукъ кезиуде алапы сайты да ишлеп башларыкды. Анда хар ким да тынгалы информация табарга болушкъду. Ол коч аны келечилери логотиплерин да сайлап, Москвага къабыл кёрюрге жиберегенди. Ызы бла палатаны хар келечисине да Джапуланы Мусса удостовеняларын берип алгышлаганды.

Джалпу улу айтханды кёре, ала кеслерины баш борчларына жаш адамлага жарсыларында болушуну санайдыла.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

ЖЫЙЫЛУУ

Культура хазнабыз - бирлешиюну мағаналы себебиди

Росейни Жаммаут палаталарыны советини, тышына барып, Дагыстан Республиканы да шахары Махчхкьсада жыйылуу болганды. Анда биллой тема созогленди: «Бир культура орны къурау - Росейни граждан миллетин къурауно мурдуру эм болушкъду».

Аны ишине Дагыстан Республиканы президенти Магомедсалам Магомедов, РФ-ни Жаммаут палатасын секретары, Социалист Урунуучу жигити Евгений Великов, РФ-ни Жаммаут палатасын членлери Михаил Островский, Иосиф Диксин, Николай Сванидзе, Павел Пажигалио, Гамзат Гамзатов, Росейни Жаммаут палаталарыны советини президиумуну председатели Владимир Вишняков эм аны советини членлери кытышхандыла.

келген культура байламлыканы, төрелени къарысуларына, социальный онганы эм хазналары башха жаняна бурулуларына себеплик этмей къомайганды. Бек башы уа жаш адамланы тёллерини, адет-къылыкъларыны мурдуруна шупха тюгенди», - дегенди.

Андан ары сёзюнде Пшикан Кесовичи шёндюю болушда Росей Федерацияда граждан общестону жангы изгъа салуу изленгенди, бир культура ара болуп, аны айныгъ ючюн, законодатель гарантыя болурга кереклисини белгилегенди. Ол аллай политиканы жашыда бардырууно алай борчырын эсте салганды: тарых, культура хазнаны сакъланырын жалчытырга, профессионал искусствону, литератураны эм чыгармачылыкны айырланы себеплик этерге, жаш факулманы табарга, алагъа болушурга, культура сферда информация онганы эм технологияланы кенг хайырларыгъа эм башха да алай онганы.

лет тилени, адабиятны айнытууно мағаналылыгын эсте салганды. Ол борну тамамлауда власть органданы жандан кыайгыруулукъ болурга кереклисин чертгенди.

Биюнолкеде дегенди ол, экономика, социальный эм административный тюрленуле андан ары кенг жайла барган кезиуде культураны андан ары айнырга себеплик этген жангы онгла чыгардыла. Маданиятын юсюнден законодательствода бек баш борч - биюногюно Росейде төрели хазнаны сакъланду. Ол заманда культура жаммаутны тез жолдан таймай барыны болушуркъду, келир тёлонеге аруу адет, төре къоргоа къюлдан келликчи.

РФ-ни Жаммаут палаталарыны президиумуну жыйылынууда Дагыстан Республиканы Жаммаут палатасын бла Север-Кавказ федеральный округу субъектлерини, ол санда Къабарты-Малкъар Республиканы Жаммаут палатасын араларында бирге ишлеуно юсюнден келишимге къол салынганды.

Басмагъа **ТЕММОЛАНЫ** Мухадин хазырганды.

Акция

Минги тау тынчайып солуу алганды

«Приэльбрусск» мерлет парк, Эбрус районуно жер-жерли са-мууправлениясы эм «Къабарты-Малкъары экология общестову» къурап, шабат кон Европаны бек бийик таууну төрегенин кир-кичкиден тазалау акция бардырылганды.

Анга Тирьнаузуну, Эбрус, Терскъ кон посёлканын школарында 100-ден артыкъ окъучуу кытышхандыла. Бу жол Минги тауну тиресинден 20 тонна чакълы кир-кички чыгарылганды. Окъ-

учула бу ишге ыразылыклары бла къошулганылы кёрюне эди. Къол къалда да кийип, ала 3 саргъатын иканде «Кругозор» эм «Мир» станцияланы тегереклерин аруу тазалагандыла.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Республиканы атламлары

Конкурс Шүхөлүкүно кючлер муратлыдыла

Къабарты-Малкъар Республиканы Жаммаут эмда дин организациаланы ишлери жабы бла къырал комитети аспалы информация органдыга «Ага журтубуз: Къабарты-Малкъар-шүхөлүкүно эм бирлешюнюнке жериди» деген конкурсу бардырады.

Аны баш муратларындан бири халкыны араларында шүхөлүкүно эм биринки кючлерге бурулууду. Андан сорда да, тыш къырапладан къытып келген жерлеш-перьюбете журналисттени, къырал къулдукчуланы эм жаммаутны арасында къарамны бирдикрини иги жанына тюрлендириуду, аспалы информация органдыда дайым материаланы басмалауду.

Конкурс «Эми иги телевизионный берю», «Эми иги радио берю», «Басма органдан эм иги материал» деген номинациялада бардырылды. Ары 2012 жылда басмаланган материалны кёргозторге болушкъду. Басмаланган эм телерадио эфирде чыкыган материаланы 25-чи ноябрде дер Нальчик шахар, Ленин орам, 57, башда саргынылган къырал комитетини жаммаут бла эм аспалы информация органды бла байламлы бөлкюне 18 саргъага чурде келтирге болушкъду. Конкурсу итоллары 25-чи декабрде белгили этилдиликде. Соруулары болгъанла 77-38-76 телефон номерге сөвшереге болушкъдыла.

Бизни корр.

Экономика

Гитче предпринимательствогъа - 11,5 миллион сом

Проходный шахарны администрациясында гиче предпринимательствогъа болушуркъга деп къураган фонду правленини жыйылуу болганды. Анда гиче бизнес бла корешеленге 1 миллион 950 минг сомну жетуленине кредитте берилге оноу этилгенди.

Фонду таматасы Надежда Калашникова айтханды кёре, биюнолкеде башха саргынылган сумманы юсюнден предпринимательство бла келишим этилгенди. Быйылгы жылы алты айына окъуна бизнес бла корешеленге 4 миллион 20 минг сом ёнокъ берилге деп 13 келишим барды.

Ол ыркылыла аспалында сатуу-алыуда, адамлага жууш этиуде эм башха иш бла корешеленге берилгенди. «Росей Федерацияда гиче предпринимательствогъа къырал болушукъ» деген федеральный законна тийишлимликде 2003 жылда къураган фонду баш борчу - гиче предприниматель иш бла корешеленге гиче процентте бла эм ала аны заманда кыайтарында онгла къурап кредиттени берилди.

Шахарны башда саргынылган фонду жаз башында микрофинанс организациаланы къырал реестрине къошулганды. Аны хайырландан арга тюрлю-тюрлю бюджеттен къошакъ халда субсидияла алырға да онг чыгарыккъды.

Бизни корр.

Эл мюлк

Иги файда сакълыйдыла

Урван районуно сабанларында нартохно жыйуу къыстау барды. Быйыл ол битимге 8,5 минг гектар бёлюнгенди эм аны хар биринден 50-70 центнер тирлик алынды.

Кажунда 2,5 минг гектар сорго барды, аладан 2,5 минг нартохте берилди. Арендатор болуп ишлеген Хасан Мукуюн уа 26 гектары барды. Ол бир гектардан орта эсеп бла 50 центнер тирлик алады. Алай кёрюм-диале ахшы табиғатты болумла эм сабанлада тийишлича агротехника мадарлары бардырганыларындан болгандыла. Андан сорда да, ол жерге кёре урукъланы да салганды. Быйыл Хасан «Монсанта» нартохно урукун сепген эди. Ол иги жарайды бизни жерге, дегди арендатор, алгъан тирлигинден къуана.

Белгилей айтырчады, жыйылган тирликни олсагъатлай окъуна комбайны тюбюнден окупна сатып алып келди. Нартохно элеваторына сакъларга бергенден эсе, алай эткен кайрылды. Орта эсеп бла аны бир килограмм 7-8 сом турады. Ол себеден бынын нартох ёсдорген арендаторла тирликеринден иги файда алып муратлыдыла.

Бизни корр.

ЖКХ

Эски ыргылары алышылды

Урван районуно Псыгансу элинде суу барган ыргылары алышы ишле къыстау бардырылды. Ала «Жашуа журт - коммунальный комплексни жангыртуу» деген республикалы программаны келеринде этилдилик. Аны толтурууно жерги администрациясыны пресс-службасында билдиргенге кёре, къурулушула айны агъына битеу ишлени бошарыккъдыла.

Бизни корр.

Шимал Кавказ юн сайын	Толусунлай искусствого берилген жашуа	Юч сауға бирден	Къабакъ эшкелеге жолну табалмагандыла
2 бет	3 бет	4 бет	4 бет

Къачан да да кертини айтырғыа тийишлиди

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Президент алайдан спорт комплексе, жолдан ётуп, тебигегенди, анда бир нөнка кадети көргенди, ала нарат терекчини срната тура эдиле. Путин алааны тигиликликтери не сейир эткенди. Ала ак кадет киимлене – ак келекени эм костюмданы киийп эдиле. «Ак келекени эм костюмданы киийип ишилсеиз?» – деп сорады Президент эм анага болушурга керекди деп оюмлады «Келтиргиз терекчикни», – дейди Путин, кюлуна челек бла сууну алып, ол кезуеда уа Путинни спортдан дерге кыатышык сабийле спорт залда саклап тура эдиле. Путин тохшисини кыатышык бир кесек мейчиди. Ала Путин бла, гуошлары бла бууну кыагып, саламлашкан эдиле, барысда, кабыргыса жуукъ барып, Президентни кюлуна да тутарды.

Бу кадет училищени биз барчларындан бирери – жаш кадетлени кеслерини Ата журтарлык кюруларга юйретиле, ол мурат толмаса, кадетлени окутууну бир торло мағанасы болушук туюлду. Патриотлук жаланда кадетле болушур керекли зат туюлду. Кыралны Башчысы училищеле болганранд сора жаш телюно патриот ниетледе юйретуге жораланган кенешчи бардырғынды.

Путинни айтыуна кер, миллетни культура жаны бла юйретуи иште тыш кыралланы кыатышыр умутларына туюбей

тубей турадыла. Ол торло умутлаг патриотизмини къажуо ереккеди. Кеси кесин къоруларга, сакларга Россейни кесини кюлунадан келлиги бла келмезлиги, биз жаш телюно кылай юйретгендиги бла кыаты байламлды. – деп алай оюмлады Путин. – Бизни кесибизи история сынаубуз кёргозгенич, халккны культура жаны бла сезими, ич дунясы, башха торло багылы «одлар» кыаты конкуренция жаны бла сөрады, бир бирледе уа информация жаны бла кыажуо сюелинү объектиди, тынгыла жарашдырылган пропаганда ны амалды.

Гражданлык ниет жаны бла сезимленги, терс жанана буюрукчу патриот мурдоора шартланы жайну къоркутуу иши, битеу къыралны да келир къадарын бузарга, тохшадырылган низамны оргуза болушукду. – Ол себеден а келир къадарыбыз, – дейди Путин, – тутхуну патриот мурдоора кыралырга керекди. Былайда уа сёз кесибизи историсибизди тетелерибизни кюрулуна, алаага сый-намыс беруино юсонден барады. Бизни миллетрибизни ич дуния жаны бла байлыкларыны, Россейни территориясында жашагсан жюзле бла миллетлени бир бирлеи бла шукылукда, жарашып жашауларын жалчытыну мағанасы да бек улдуду. «Ол торло болуяланы тохшадырды, кыралны келир заманда къадарын тап этуе да бек улду бурчдалды».

Бизни заманыбызда, деп чертенди Путин, СМИ эм Интернет

органла жаш телюно сезимин кыуарга ани борчланы таммалдыла. Аны оюмуна кер, власть ол органлада жороген информацияга уллу эс бурруга керекди. «Шендио дунияда сабабле жаланды школда окумайдыла. Жамзатны кызыкниет жаны бла даражасы сабийле не залтаны кегренери бла, эшитгенлери бла, окуганналары бла бек кыаты байламды. Мени оюмуна кер, реклама, СМИ, Интернет сөтле, басма эм видео кылай информацияны жайганналары кыаты контроль эттирге керекди. Ол а жамзатны эм законланы чыгаруучулары уллу борчлары болушук тийишлиди», – деп англылатканды Президент кесини оюмун.

Болсада базаманы бирси табаргына чыгармачылыккны арталыда юлторген цензураны идеологисы салынурга да болушукду. Путин ол торло ишни арталыда жаратмайды. «Сёз башха торло ишни кулуна эмден барады, – дейди Президент. – Биз былайда шарт англышынган жоруяланы эм жууаплыккны эмда бек алга тамамлангырға керекки ишлени, культура политиканы тоз белгилеге керектиз», – деп чертенди кыралны Башчысы. Ол айтканга кер, кырал телевиденияда, Интернетде кыаллай жамзат, творчествону эм культура проектини жарашдырырга керекликсини шарт билдирге тийишлиди.

Ботюнда бек а сабийлени порнографиядан зорлук шышкен, койсюзюккен, адепсиз-былкмысыз ишлене алааны

юсперинден хапаларган беруиле кюруларга тийишлиди. «Телевидение улгу мағаналы ишлени тамаларга борчулду», – дегенди актёр эм режиссёр Евгений Герасимов. – Кинога кырал заказны жангыдан хайырлангырға, хайрыл лентлени кеборек этерге алай бла болушук дегенди ол. Режиссёр эм актёр айтканча, «Петровка, 38» эм «Огарев», б кинофильмле чыктыгандан сора адамла миллионда ишлерге бара эдиле, «Моя судьба» деген фильмден сора уа къоркыусулуккны органла ишлерге ише кире эдиле. Бу фильмге эс бурругу. «Мени жангыдан КГБ-гамы сугарга сюеис?» Мен анда ишленге», – дегенди Президент, кюлоп.

Патриот ниетлеге аскер-история обществода (Ани Россейде жангыдан кыуарга деген предложенианы Путин айтаанды) юйренге болушукду. «Биз кеп болмай аны юсонден культура министр бла ушакъ эткенбиз: Россейде аскер-история обществоду кыуарга умул барды. Озган заманда ол бек кыйматы ишленгенди. Аны юсонден биз арткарак хапар айтырдыкчы. Москвада ишни андан ары бардырлыкчы, алай, мени оюмуна кер, ол умул иги умуду», – дегенди кыралны Башчысы.

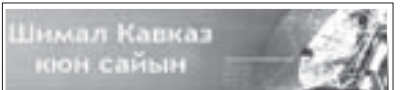
Патриот ниетлеге юйретуи ишни жаланда керти залтаны айтп бардырғыа керекди, ол алай тынч болушук туюл эсе окуна. Путинни оюмуна кер, алай позицияны хайры кырылгырчы. Общество жаланда фрагментя бла угый,

историяны керти болушу бла да шагырей болушга керекди. «Катында уллу бушуулу иш болган эди, алай 1920 жылда бизни жесирлерибиз бла болганналы ишчи уа бир киши да эсте тюршоруге сыймейди. Аны юсонден да айтырға керекди. Хау, ол заманда жашуу аллай эди, дуния алай кынырг эди – адамла бир бирлерин кыра эдиле», – дегенди Путин. Битеу болган ише эсте алына эселе, историзм болган ишлеге шендио башха торло багъа бичиледи.

Болсада патриотизмге жаланда история кеси жетерик туюлду. (Зюоддон олимпиядалы чемпион Мансур Исаяе обществоду студентлени спорт клубларын кыуарга чыктырды, ала бир бирлери бла конкуренция халда ишлерге керекдиге, дегенди ол. «Бек тюз айтады», – дегенди Президент. – Спорт вузуну ичиде коллективни бириктирликди эм вузалы араларында конкуренцияны айнытырдыкчы». Новосибирскде къазакъ корпусу кадетни Николай Гузыаны оюмуна кер уа, россияли школада конюно кырал байраккы кёторюден эм гимини согуудан башларгы керекди.

Былай кеп башха оюмлаага тынгалыгандан сора: «Ишни башу уа мындады – хар зат да жорекни теренинден чыгып, таш кыуалып эттирге керекди, кыайсы ишни да мағанасы алай бла чыгарыкчы» – дегенди сёзано ахырында Президент Путин.

«Российская газетадан».

Ставрополье инвесторлары къошаргыа умутлуду

Федерация Советни башчысы Валентина Матвиенко РФ-ни премьер-министри Дмитрий Медведевден Каказга гара сууларындагы курортларыны объектилерин бирер кесеклерин федеральный илкиден регион илелиге беруино вопросуна кырагыз деп тилегенди. Ол алай предложенианы Парламентни откыргыи палатасыны оючулары бла тубеишеден этгенди. Аны айтканга кер, объектини асламысы федеральный илкиделие эм бек тюзаргында. Алай эсе уа, Ставрополь край би иште инвесторланы кыатышырғыа айтды (федеральный министрстволаны бла ведомстволарны контроль этуери алай). Аны бла байламы Матвиенко, бу иште кырап, курортланы айнытыну программасын кыуаргыз, деп тилегенди. Отыргыи палатаны башчысы Каказкы гара сууларын халкь бек жаратханын энчи халда чертенди.

Эки минг литр чабак шорпа ашагандыла
Астраханьда шахарны 454 жылгыын кенг халда белгилегендиге. «Астраханьны эм кеп санлы туристле бек сыйоп кыатышхандыла харбыз, чай эм чабак фестиваллагыз», – дегенди ИТАР-ТАСС-ны корреспондентине мзияда. Байрамны да мория бардырғынды.

Тоту болмагандан теругелеге кер, шахарчылыны эм кыонокпалы хакъсыз 1 минг литрден аслам чабак шорпа (уха), 2 минг литр чай, айтхылык астрахань харбыланды да бир белек минги бла сыйлагырғынды», – дегендиге мзияда.
Кепле бери юйрөлери бла келгендиге, Астрахань крельнин кыатында кыартшиде олтуруп, бир бирни бутербродла, спиртсиз ичгле, мороженыйла бла сыйлагырғынды. Майданла культуралы оюнна бардырғындыла. Петрун фонтаныны кыатында блоггерлени суруп келчюмчери, «Азимут» кыонокъ юно кыатында тутушула, Волганы жагысында уа кыатын алгыланы бла эрге баргыланы байрамлары болгырғынды. Байрам феийерверк бла бошлагынды.

«Орус витязла» – Волгоградны кёюнде
Волгоград Ара жагысыны кёгонде «Оруслу витязланы» айтхылык къауумну лётчиклени кермюн учууларын бардырғындыла. Волганы кёгонде Су-27 деген самолётладан бешичи кыатуу болуп учууну бийик усталыгын кергозгендиге. Учуп барган заманда самолётланы араларында кенглик жаланда 1 метр, терх учкан заманда уа 3 метрден кенг болмагында.
Кыуум болуп учууну авиаторла Аскер-хауа кючлени 100-жыллыкларына жоралп бардырғындыла.
Былай оюнланы бардырғыа быыл Волгоград бошдан айрылмаганды. Лётчиклени хазырлаган, аны айтхылан Качинский училище мында ишлеп турганды бир заманда эм мингли бла саналган уста лётчиклени хазырлаганды. «Русские витязы» къауумда төртюлен да алаандыла, къауумну команвер Андрей Алексеев да. Бу арну авиашорыда волгоградчыла бла бирге шахарны кыонокъ – сынауыны бардырғыу кер лётчик, СССР-ни Жигити, авиацияны генерал-лейтенанты Степан Миконан да кырагырғанды.

Бир айга – 100 минг тонна зыгыр бла юзmez
«ЮПК ДСЗ – Ханский» деген уақылачу эм сорлалуу заводда жаны уақыландырчу комплексини монтаж бошлагында. 70 миллион сом багыс болган бу жангы объект автоматизацияланган инновация оборудование бла жалчылынганды, ол а кеп эм иги продукция чыгаргыра болушуркузду. Аны юсонден ИТАР-ТАСС-ны корреспондентине «УК КНИМ» – Ханский» ОО-ну генеральный директору Владимир Копачев билдиргенди.
Алгыын «Ханский» ай сайыны 74 минг тонна зыгыр бла юзmez чыгарып турганды, жангы ыз продукция чыгарууну 98 минг тоннага кёбейгенди. «Прякт Адыганы» экономикасын кючлендирдики. Ол бюджетни бете, айтхыларны налог салымланы кебейтрики, аны бла бирге Россейни предпритияларын иги зыгыр бла жалчытырдыкчы», – дегенди Копачев.
Уақылачу жангы установка кси айны ичинде толунушалы орнашдырылганды, шендио уа сынау иште бардырыла турадыла. Жуукк кезуеде ол хар сагытта 208 тонна зыгыр бла юзmez берип турлукду.

Сочины олимпиада куюрулушларына барадыла
Мехститини торкюленги, Грузиядан кетип, Краснодар крайда орнашкан къауумну жаш телюно олимпиада куюрулушлада ишлерге бек сыйоп барады. Социде ишлерге деп, она бла саналган жашла кеттергенди, деп билдиргенди ИТАР-ТАСС-ны корреспондентине мехститини торкюленги диспорисаны председатели Махадди Ревашовшил.
Аны айтханга кер, торкю жаш телю билими болушга эм иш усталык альерга итинеди, кепле вузлаага эм техникумлаага киредиле. Ала алгын билимлерин, тутган журтларындан сора да кыралны башха регионларында да хайырлананды. «Шендио Сочины олимпиада объектилеринде 50-60 мехститини торкю жаш ишлей турадыла», – дегенди Ревашовши.

Сочины администрациясы берген шартлаага кер, 2014 жылда болушук Олимпиаданы куюруш объектилеринде шендио кеп миллетлени 50 минг келечиси ишлейди.

Аслам саналган юйорле энчи жашау журтла салырғыа жер участкала алыкчыдыла
Жюзле бла саналган астраханьчы юйорле жашуу журтла ишлерге жер участкала алыкчыдыла. «Жер участкалары хайырлангыра эркилик берген документлени Улуу Ата журт урдушу кезуеюнде тагды ишленгенге эм кеп сабийли юйорлеге Астраханьны мзри Михаил Столпорскы бергенди, деп айтхандыла шахарны администрациясыны пресс-службасында.
«Жашуу журтла ишлерге деп жер участкала астраханьчылаа алгын да берилп тургандыла анда-санда. Бир жолга 25 юйорге жер участкала уа биринчи керге берилгендиге, дендиге мзияда. Анда айтханларына кер, энта да 300 юйорле жашыны ахырына дори жер участкала алыкчыдыла.
Михаил Столпорс ИТАР-ТАСС-ны корреспондентине айтханга кер, гражданданы жер участкала альерга закон эркиликлерин жашууда бардырыну кочден-мугдан тепдиргендиге.

Трамвайла – хакъсыз Интернет
Хакъсыз Интернетлери болган трамвайла жорон башлагында Таганрога. Мзрин пресс-службасында айтханларына кер, энчи реулерти болган беш трамвай чыктыгандыла маршрутха. Жуукк кезуеде дагыда алай реулерти 20 машинага орнашдырылдыла. Ол Донда жамзат транспорта хакъсыз Интернетни айнытыну биринчи проектиди. Аны шахарны администрациясы бла «МегаФон» деген сотовой байламлыккны оператору кыуаргандыла.

Мзрин биринчи орунбасары Олег Демонен уа айтханга кер, алай трамвайлары пенсиячыла, жаш телю да байжартадыла. «МегаФон» Ростовагыз кавказ филиалында бөлюмюно директору орунбасары Игорь Ионову айтханга кер, трамвайлада Интернет хакъы хакъсызды: социальный проекти, компания андан хайру тюршор мураты туюлду.

Студент отрядларыбыз биягы алчыла

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

«Российе студент отрядла» битеуроссей жаш телю жамзат организацияны регион штабыны начальнигы Аслан Шафиев а бизни жерешеле-

рибиз Екатеринбург шахарда бардырылган «Академический 2012» битеуроссей кыурулушда, «Волгоград», «Машук» регион кыурулушлада, Социде бла Ейскде педагогика, Социде кытархачуру, лингвистика от-

рядланы къауумларында ишленгенлени билдиргенди. Аны бла бирге жаш адамларыбыз, Россейни къыркъ региондан келген отрядланы араларында «Селигер» лагерини ишинде да тири кыатышып, «Жаш кыуру-

лучу» деген конкурса ючюно жерге тийишли болганналары эсертгенди.

Кыурулуш отрядланы келечилери тобеишуге кыуру кюллери бла келмешендиге. Ала ишленген жерлеринден берилген грамоталарын, бюсюреу къагытларыны, дипломларын да келтиргендиге. Командирле уа кыурулушчу жашла иги ишленгенлери ючюнда дагыда мағанасы объектелеге чыктырдыларны билдиргендиге.

Министерствотоу жаш телю программала эм проектле жаны бла бөлюмюно таматасы Джалпуваны Мусса уа: «Бизни студент кыурулуш отрядыбызга, кыалла да болсон, бир объектини башындан аягына тамамларга

берилсе иги болушук эди», – деп, алай предложение бергенди. Андан сора да, ол оюм этгенден, отрядланы саньна келир жыл ботюнда кеп жаш адамны кыатышдырырга болушук эди. Жаш телюно ишлери жаны бла министр Султан Хажироко студент кыурулуш отрядланы келечилерине барган жерлеринде кеслерин иги жаны бла кергюзетгенлери ючюн ысыз этгенди. Мындан ары алааны саньна коцула барлыгына ышанганын билдиргенди. Алааа экипрорвакга къоратылыкъ ахчаны да табарга айтханды.

ХОЛАЛАНЫ Марзият. Суратланы автор алганды.

Минги тау тынчайып солду алганды

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Бу ишлени кезуеюнде кыурулуш материаллары кыалган-кыулуганлары аслам эди.

Станциялада бардырылган торло-торло кыурулушладан сора алааны тамамлагында кеслерини адаларындан жыймай, бетон кесеклени, тот этген

темирлени, резин шиналаны къоюп кетгендиге. Битеу ол затны энизше тюршорю ючюк, КраЗ автомашиналары хайырлангыра тоушенди. Миллет паркны ишчилери бу жумушка тири кыатышхандыла. Паркны директору Джалпуваны Залимхан айтханга кер, былай акцияны эла билте да бардырғынды эдиле. Ол жол Минги таудан 60 тонна киркичтик тюршорюлген эди. Бу жолгун Тынрыаууз шахарга ташыгандыла.

Джалпу улу билдиргенге кер, бу иш турист сезонуну аллында бардырылганын мағанасы улуду. – Тегерекни туристле кир этедиле деп айтхы кыалынды. Жарсууга, бизни кесибизни килене ол иште «кочуумчуллары» улуду», – деп чертенди паркны таматасы.

Дагыда ала бирге не заманда да бу жумушка Элбрус бийик тау излеу-кытархуу отрядны келечилери да тири кыатышхандыла. Ол кюн анда отрядны таматасыны заместителери Хад-

жиланы Альберт да бар эди. Ичген тюршорюлени тюршорюл ол журжунундан чыгарганды, мени сейриге кюйюйган эди.

– Бир заманда аталайма тауда бир затны да, – дейди Хаджи уу.
«Къабарты-Малкыраны экология обществовуну» таматасы Теиркыупланы Залим да бу иште кыатышханлаага, ыразагынын билдирип, былай акцияны бардырып туруга кереклисини чертенди.

– Сизинча адамла болган къадарда табигыатыбызга кёз кыарам къыска заманны ичинде иги жаньны тюршорюл деп инанырчыды, – деген ол, волонтерлаага айлануу.

Акцияны кыуарганыла аны жылга бир нөнка жере бардырғыа деп оюлушхандыла. Нек дегенде тегерекни киркичлик алып турса, ол Минги тауну тирисинде айланган жаньнуларга да хайа келтир-геп болушукду.

ТАПАСХАНАЛАНЫ Аминат. СУРАТЛАДА: иш барган кезуи.

Толусунлай искуссатрвогъа берилген жашау

Аны юсюндон гезетте не жазгандыгына

‘‘Эз миллетини юсюндон – тепсеуню тили бла

Кудайланы Мухтар, тюрк тилли республикалары кёсюнде болуп, фестивалдарга, эришулеге катышып, биринчи сынында киргенди. Татарстан Республикасына уюлган терг-терг барганды, Алексеевский бла Зинский районларында мастер-классла да бергенди.

Журистына дейми белгиле белгилегере, хореограф эс бурганлай турганды. ‘‘Республика Татарстан’’ газети 2009 жылы 13-чу майында чыккан номеринде, Мухтарны этген уллу ишине бийик багъа берип, Гамира Гадельшинын ‘‘Эз миллетини юсюндон – тепсеуню тили бла’’ деген статьясы басылганга. Аксуучуларыбызны аны багъашыгыгыз эгерге союбиз.

Энергетиклени шахсарна белгиле хореограф эришленди Мухтар ‘‘Ульбика’’ сабий халк ансамблине юбулгелени бергенди. Аны бир талай жылдан кели башчысы Татарстан Республикасы культуурасыны сыйлы фольклорчу Фатима Насырова. Сыйкырагъа конагъабыз билдиргенге кёре, ол уллу хурмет этген, анга да болушлугу тийген, ахшы тынганын адамы, хореографияны устасы Гай Тайрович сохастыны байрамна катышты кыяллык тойлоу эди.

Бююпюлюнде Кудайланы Мухтарны этнохореографияны аксарканына сыйланды. Бу факхмулу адам, уллу сыйнау да болган хореограф, бир нече тёлкю юсюнде ююргетип, унутула барган искуствону кыйратканды. Арт жылда да уа ол, ‘‘Балкария’’ ансамблин кыйрап, сора андагы ашик кююп, ‘кёп жылны ичинде жыйган аривин бир системалга келтирип, аны басмаула ба керуешди.

Халк тепсеу – хореографияны анысы да, атадыдыла. Хореографияда кыйсы жанр да аланды башланды, – дейди Мухтар. – Халк тепсеулар бир бири алдуу толурдоле, аламы кыргызан халкылары жашаулары, турмушлары кыйык. Бизни бусагатадагы тепсеулерине а, ол энчилгени деле эрити, – ала турмушлары катар кыйгандыла. Тепсеуле керип, ол Кавказы кыясы халкыны болганын аныгалап кыясыла. Бир тюрлю шаллоннга келип, саина кийимлеринде да бир биринде айырмаларын эстенде эселенмейди. Анга – халк тепсеуден айтан келишим кылганды.

Кудай ул кеп заманы ичинде революцияга дери Кырчавайга бля Малкгарыа келген жоючулары, алилерин Н.Траубасов, С.Сысоев, И. Иवानюков, М.Совалевский, И.Шукнин, ден да айтылды. Андан сора да, Мухтар, бусагатадагы алимерин ишери бля да шагъарейлини, аламы бурунгу тёреле бля баймалыклары белгилегенине андан да буруганды эсин.

Бек башы уа, Кудай ул, жылдан жылга кырачай, малкар элледе кыярта бля тобуешли, аламы эртеттели тепсеуни юсюндон билгилерин жазып турганды. Ненна дестерни толтурганды арий-тала билмеген хореограф! Ол кимден да ахшы аныгалаганды онок жылы кечпючюлеке болган халк, аны бля бирге кеси да, кыялай бир тин байлыгына эс эте барганды.

Этген иши уллулау. Бизге да иги эс кыянды, аны бардыргыа керекки. Мухтар бля туз-гырынны да шагъангыз, ким не зат айтса да, кыйынган билебиз, Апплах суларга жакшы, халк саулай да ахарлашды, коллектив да аны бир заманда да унутуругу тойлоуду.

КырчаЧАЛНЫ Халимат Огъары Малкгар Элимат 1-чи номери орта школу директору. Огъары емирине 80-чи жылдында Кудайланы Мухтар бизни элге келип сабийле бля, абаданала бля да керуешип турганды. Анга жорюнген, профессионал коллективде, уста тепсеге ююргенден келгенге.

Бизни школда уа ол 2002-2012 жылда сабийле бля ишлегенди. Тюркде фольклорчу блялары фестивалларына беш кере элтенди малкгары сабийликлени, усталдан кыргызан ансамблинде да. Аламы бизни, бизни уа аламы культууралары бля шагъарейлендиргенди.

Кудайланы Мухтарны китталары Кыбаргъары Малкгары халкларыны культуурасын юсеринден дестеле бардыргыа бек уллу болушлук этедиле. Илму-ичиме ишде, илму-практика конференцияларга хабарланууда да бек кеп материал табырла болушуда алада.

ГУРТУЛАНЫ Расул ‘‘Кабардино-Балкарская правда’’ газети баш редактору юрмасырды.

Бизге Кудайланы Мухтарны кетгени бек уллу бушуду. Аны эсыздан турму культуурабызны айнытууда не

Фольклорчу билген аксарканыла уа алай кеп кыялмаган эдиле, кийи жеринде аламы жашаудан кетгенлери аслам болганды.

Ол кыядар жыйган материалын Мухтар, бир системалга келтирип, 1984 жылда ‘‘Кырачай-малкар халк тепсеуле’’ деген китабын басмалаганды. Мында жыймар бля сегиз тепсеуню кыялай тюрлю барганылары айтылды, ары этнография комментарийле да киргендиле. Кырчавай-малкар халкны бурунгу тейлерини хурметлерине атылган бля байламлы тепсеулерине уллу эс бурганды Кудай ул. Аламы саянда жашау терг барганды ала житигилерин кёргозген, аскерилени тейлери Олиягъа,

те кыураганды. Миллетде уа тепсеуню кыялай уллу магъана берилгенин кёргозген кеп нарт эсе барды. Андан бирин юлюге келтиреки: ‘‘Аны ала билмеген, насырлы болмас’’.

Билемисиз, биз гичте тюрк тилли халкбыз, кыадырбызгъа ауур сыйналу тошгендиле. Андан болуп, огнок тарыхбызнын кеп урук-ахта да эс бурганыбыз. Тартарлыны, тилибиз, кыаныбыз да бир болганын кыарындашларыбызны, бизге уллу кыялай болганылары жореклеримизге асуду. Сизни газет башлаган ‘‘Татарстаны жаш тёлкю – Шимал Кавказы жаш тёлкюсе’’ деген акция Кыбаргъары Малкгары бля айда кыураганды да, мындан ары биз бююнда кыадыр болуфур, деген оому туудурды. Кыадырбыз кеси кёргозтун турады, ардада шувуклу жорюптун, бир – бирге сак болуруга керкигилибизин. Ышанырым келерди, жаш коллектив бля келип, окизи Самантой байрамгаызгъа кытышып, жангыдан жашауга кыялганын бурунгу тепсеулерибизни кёргозотун деп.

‘‘Биринчи кырагъанда, малкгарлыны аяк алыулары тын кёрюндю. ‘‘Неси барды аламы кыйраганды’’ – деп келерди кылголе. Алай этме деснг а, аламы кытагъан бш болмагъаны ачыкланды. Бизни кыонанларбыз, ‘‘Элбрус’’ ансамблин солистери Джуртубайлана Насыра бля Жабеланы Джардан этген окуяны кыйратармайсы, бир адам алапмалганды алача акыны. Халкымыз, жашауга кёз кыармы – тепсеунюде. Тартарлыны окуянтон баргъанлары бля малкгарлыны, тохтаймы, ичнеринде кыялай турган энергиялары берге келишим кыялдыла. Кудайланы Мухтар ‘‘мирасылагъа’’ тепсеу салган эди да, ала эриинге, эриинге кырашадиле. Ахырда аруу тепсеуню кёргозтунде.

Ма былай тепсеуню юю бля башха халкны юсюндон билебиз. Аны бизден энчилгин аныткыл, ол кыялай эсе да, тоз алапмалганды кыужук болды. Баям, ол болуп шувуклугу, жууклукту, кыарындашлыкны бек уллу ушаны да!

Мухтар кесини эртетгели Шувук баглиги болгарины жырчы Бисер Кирюев бля.

Газет окуучуларыбызны чыгармачылыгы

Уллу махтаугъа тийишлесе сен

Юйюрге жаш туугъанда кыуанч тийгени, туктумну биледи. Керексиз зат бля жуванч. Этмгенни саул эл да билди. Халкынгъа билектиге туудун, Ишинге эс бурган жан болдуан. Кем жерин кыурагъа тик туудун. Кеп жаркым тепсеунени кудурдун. Сау халкымын кыууанды санга – Кеп тепсеулерин шагъат анга. Кеп уста тойчу сен юйрегдин. Халкыгъа таза эди ниетини. Кеп жаш тёлкю билм бередин, Жаркылыккы хунерле алдыра. Билим берип, кыуанчты кёрдоан, Хунерни санынгы талдыра. Кеп жаркым тепсеу кыурагдын, Тамамлай, бийикден кыраадын, Тыш кыяралада махталдын. Халкыгъа байланма дуинида, Жаркылыккымын излеген, осийген Норлю адамды, уюй, Мухтар. Саул алмамгъа норлерин ийген Жаркым кюннге ушайсы, Мухтар! Не кеп махтау сёз тамам болмас Сеннича хунерди адамда. Санга кыялык кырагъан онмга. Аныгъа ала байланма дуинида, Халкыгъа барда – атынг унутулма, Тийишлисе уллу саулагъа. Санга бир суукъ сёз айтылмаз-Кеп тепсеу кыурадын саулагъа. Халкыгъа ийнангы болганын сен Хар кыядан да кыйат шагъ-эсэн, Таулу ойле кыонаксы, келсэн, Сен халкымыз сыйлысы, биз сен.

АТАБИЛНИ Магомед Огъары Малкгар.

ЫСПАС СЕЗ

Халкыны чынтты уланы

Насып кон тууганды

Апплах кыадыр алай болуп эди, кыялын сабийликге да кыармай, Кудайланы жашлары насып кон тууганды. Аны юсюндон бир жол фольклорчу Джуртубайланы Махти блялай айтканды: ‘‘Эрте замандадала таулунны эки сыйлай айлары болганды – тотуну ала айы (25-чи февралдан башлап, 25-чи мартга дери) эмда тотуну арт айы (25-чи апрельге дери). Ол заманда турган сабийлени эки, ики шартлары барды деп ийнангандыла, ол шартны чертип айткандыла. Кудайланы Мухтар да тотуну ала айында дуннины жарыгын кёргенди.’’

Балетмейстер бля кеп кере тошай, аны жолучулуугу ююон

Мутайны айтып тургандыла. Аны уллулугу, фахмулуугу да бир кишче ишеклик туудурмадыла. Алай, ёлжоркуну тутуп, тарыхны бусагъа уа не керекте? Насып кон, ‘‘Балкария’’ биринчи тёлкю сау-эсенди, ала унутулугу кыягандыла кимни башчылыгы бля ‘‘Терек’’ санаторийде жыйылып, ретпешчилени коллективлени да элттерди.

Кеп болмай Мукулаланы Сакинат да, Мухтарны быйлай сёлзери эсергил, жоремим кыоызгъаган эди. ‘‘Хар заманда, иште кирген барма да (Кудайланыны Къыясы атлы Малкгар кыарал драма театрыне меклимына), хар манга тюрюген келерин буюкдурганн соземе. Кыадырдадыл призкала тагылган жерде ансамблин директоруну кыптысы бля мени ишден кетерген буйругуну окуямы. Сёз айтмай,

тепсеулерди бардыла малкгарлыны бля кырачарайлыны деп ким айтканды анга дери? Бююон, тепсеулер болмаган таулупа не ансамбль кыярдыдыла, деп тургандыла аны (алай жахиле эс халкыбызда да бир эдиле). Малкгарлы тукусуланы тамгаларын да кыйратканды, жер – суу атла кирген, жаныуарланы, хансланы атларын тауа, орусча да келтирип хазыргыдан, башха китталары да мудар ташыбдыдыла халкыбызы.

Ашыгып юрешгенди

Жапанда бир жангыз адам ол кыадыр ишди болушукуну бля кыялай тюрлю бардыра болуп эди деп сейир эткенди. Мухтарны ахыр жолга ашыра, Джуртубайланы Махти Кудай улу жангыз бир адам кылапай бир иш этти.

чыгып кетеме. Андан сора ары киралмай бир талай жыл турганды. Мени ‘‘Алтын барс’’ бля саугалуа а музыка театра болганды эри. Ол ююндон сора кесибизни театрда да бир тюрлю тельчычсы барма. Мени анда кёрген ‘‘Балкарияны’’ художестволу башчысы Кудайланы Хасан жаркы болуп: ‘‘Мухтар, сана ишлерге отуу да керек болур. Мен кесим кабинетимден ачычмы беремди да, жазууларыгын мында этерсе’, – деген эди да, бек кыуанганды эдим...’’

Муны айт келгеним, ‘‘Балкария’’ тарыхын башха тюрлю жазаргъа сойегене бардыла. Кудай улуну ишин сансыз этди. Ол кеси саулкырада бизге кююп кетген китталарына халкыбызгъа да алапган эсертмеледиле. Ала бизни биргебиздиле.

Тюрк –кавказ фольклор аксарканы

Арт жылда Мухтар тюрк тили республикалада кеп бола эди. Татарстанда, Башкырстанда, Чувашияда да, башхалада да. Тюрке уа дайым да барып, жориге да киргенди, кеси юйретген сабий коллективлени да элттерди. Анда анга –тюрк-кавказ фольклору аксарканы’ –дегендиле. ‘‘Мухтарны шабуу бир алапат художестволу жыйыны жигитине ушайды’, – деп да жазгандыдыла. Кыялай кёлю керююлоп, саугалыа, дипломма, ырышлыккы кыгытыла алып кыайту эди ол ападан. Сора, редакцияга келип, хар айтар эди.

Кёбосонде Кудайланы Мухтарны юсюндон эс сз барса, ол жыймарыга жуужу киталны автору болганын эсгергеди. Алай, мени окуяма кёре, алыкта да биз толу эсертмелерибиз аны бизге кыягъан хазнасыны чынтты багъасын. Анга дери кыясы алим негъа балетмейстер жазып аныгандычны тепсеуде тёрерке барганын кон, жорты тогъайны уа ай болгандыры. Жаш ахш бурнулары тургъанын бурунгу ала-бабаларыбыз кыясы жануардан алгышаларын, Элиягъа, Тотургъа, башха тейилге алапган тепсеулерин магъаналарыа а билгимиз эдик?

Кертини кирит тыймаз...

Жашауда дайым да тёрерге кюшеди быйлай кыужу болуп бля: бир адам битеу жашуун сойегин ишине берип, аны башлап, ол аягы юсюне болганды а, башчы артык болуп кыялган. Жарсуягъа, Кудай улугъа да тоштенди алай ашуун саягар-я. Сейирди, ‘‘Балкариягъа’’ келген экинчи-ючюнчю тёлкю, Мухтарны атын сайгыймай, Улбашланы

САРАКУЛАНЫ Асият.

Собы

Кимди сизге Кудайланы Мухтар?

ЭНЕИЛАНЫ Магомед – ‘‘Балкария’’ фольклор этнография кыярал тепсеу ансамблин директору

Кудайланы Мухтар – ‘‘Балкарияны’’ мурдору, аны өзегиди. Олду ансамблин кыярган, аягы ююне салган. Саулай материалланы да жыйып, фольклор керуешине берип тийгишдирди, нени да ол мажарганды. Аны тохтаусу, кыялык юрешгенини хайырндан болганы иш эди ол коллективни жаратуучу. Аны ючюн эси, махтау да андады.

Этген иши уллулау. Бизге да иги эс кыянды, аны бардыргыа керекки. Мухтар бля туз-гырынны да шагъангыз, ким не зат айтса да, кыйынган билебиз, Апплах суларга жакшы, халк саулай да ахарлашды, коллектив да аны бир заманда да унутуругу тойлоуду.

КырчаЧАЛНЫ Халимат Огъары Малкгар Элимат 1-чи номери орта школу директору

Огъары емирине 80-чи жылдында Кудайланы Мухтар бизни элге келип сабийле бля, абаданала бля да керуешип турганды. Анга жорюнген, профессионал коллективде, уста тепсеге ююргенден келгенге.

Бизни школда уа ол 2002-2012 жылда сабийле бля ишлегенди. Тюркде фольклорчу блялары фестивалларына беш кере элтенди малкгары сабийликлени, усталдан кыргызан ансамблинде да. Аламы бизни, бизни уа аламы культууралары бля шагъарейлендиргенди.

Кудайланы Мухтарны китталары Кыбаргъары Малкгары халкларыны культуурасын юсеринден дестеле бардыргыа бек уллу болушлук этедиле. Илму-ичиме ишде, илму-практика конференцияларга хабарланууда да бек кеп материал табырла болушуда алада.

ГУРТУЛАНЫ Расул ‘‘Кабардино-Балкарская правда’’ газети баш редактору юрмасырды.

Бизге Кудайланы Мухтарны кетгени бек уллу бушуду. Аны эсыздан турму культуурабызны айнытууда не

жаны бля да ишлеген адамыбыз жокду, жарсуягъа.

Мен ‘‘Балкарияны’’ биринчи кере сахнада кёргенimde, тамашагъа кылган эдим. Андан алгъа Кавказ халкылары тепсеулерин тюрлю-тюрлю коллективле кёргозтгендиле алай бир биринди билмелден аламы ачыклагъандыла. Кудай ул тепсеулеке сейирлик костумла кийдирип, эртеттели сауту-сабаны да кыярлауна берип, халкда мажусо заманда кыялган тёрелени тепсеуле салып, алай кёргозтгенди.

Бир жол мен Мухтарны тепсеулеке берген дестин кёргенме. Ол айтанган кёре, бизни тепсеулерибизде бир беш затчык болмаганды. Хар кып олжымеде эни мажына салымын.

Жарсуягъа, бусагата ол кыраган ансамбльге ‘‘фольклор этнография тепсеу коллектив’’ дегле жарыкчы тойлоуду. ‘‘Балкария’’ да, бирсилеца, Кавказ халкылары орталык бир тепсеу репертуарына кёчюп кылганын ушайды.

ТОЛГУРЛАНЫ Жаннет – Кыярм-Элбрус муниципал районун администрациясы культуура бөлөмюне таматасы

Мухтар Чукаевични кетгени бизни культуурабызгъа болмагъа аламы уллу кыоранды. Аны саулай жашау да тепсеу искуствону жангыртугъа, халк чыгармачылыккы, хореографияны айнытууга боюсуну эди. Ол салган тепсеуле, кертиги бля да, кырачай-малкар искуствонун алыни хазнасы болганын кыялыдыла.

Ол кесини халкын, культуурасын сойеген, аны ючюн жанын кыяны кыурман этерге хазыр адам эди. Узак тау элге жорюп, анда сабийлени тепсеге юйретип кыялай бир заманын этдиргенди!

Мухтар Чукаевич Малкгарны, Кырчавайны, битеу тюрк тили миллетлени да тин байлыкларыны тутуругу, ара багъанасы эди.

Басмага ГЕРИЙЛАНЫ Асият хазырганды

БИР ЗАТ ДА УНУТУЛМАЙДЫ

ЮЧ саууга бирден

Огъары Марада жашаган Ораскулланы Жашарбек бла аны юй бийчеси Гербекланы Байдымат хайт деген 5 жаш ёдоргогн эрле...

Ораскулланы уллу юйюрлери. Ортада Рашит.

Ораскулланы Тохтар 1945 жылда 19-чи январьда Венгрияда, Будапешт шахарда ёлгенди. Будапеште кыарындаш кыарында асыралгъанды...

жаудра, бизни жау аскерлерибиз алгъа барырларына жол ачады. Кеси уа алайда да 4 фашистин ёлтороп, бирин да журткъе алып, штабга келтиреди...

лук, Тохтарны туудуклары аны бир кыауму жигитлигини юсюнден Интернетде табыл кырунады...

Тохтарны кыарындашларыны юслеринден айтсакъ, аны кииси Абдраил «Родина» колхозну махтаулу адамы эди...

ишлей тургъан жеринде, Покун Сыргында ауушканды. Тохтамиде да керти дуннига кетгенди. Сагит кёл жыланы Чалаевске озде механизатор болуп туруп, бусагата денсиди...

Сурат шарт

Сыйлылыкъланы учузландырыу кезиу?

Сураты: Мамайлары Алий алгъанды.

Къатын къоюу тамата келинген башлансын

Чамхана

Быстыр, адыр жуугъан машинала чыкъгъаны тишируларыбызны эшиклери жабылгъаны де да кыой. Хар юйге газ, суу тартылганы уа бютонда саупуларына тавыш башлагъанды...

Бир кере болгъан малчыгъан юютеге къышлыкъга къыстап баргъанлай, алдан отърында жашагъан жашы Асланмырза туварлары бла атасыны аллына чыгъа кыалды...

Табуйни кеси ёмюрюнде нечя ийнек тутканы, кыаллай бир сют саууганын энди кыайдан билгин. Не заманда да акъ болганыны хайрындадан улпу ююгдиги ёсдорю. Жашлары, кызылары да юйор кыурап жашайдына...

Андан берн акъсакъл айырлыгъан хапарны айтканы кыой да, эшитирге да союмийди. Ийнек сауу билмеген келлимерин бир махтап башлау уа, аллай тынгылы тиширлеуа бла жашагъан эрлеге сукланганы окуна этерсе...

АКЦИЯ
Юридикеский болушлыкуну - хакъсыз

Нальчикде Россияни юристерини Къабарты-Малкъар бёлюми эм Россияни юристерини Ассоциациясыны бу жерли организациясыны 21-чи сентябрде юридикеский болушлыкуну хакъсыз этуу кюнун бардырылды...

Ол акция эртенкиде 9 сагъатта башлап 17 сагъатта ёрм болуукду. Консулгацияла Киркоо орамны 292 «А» номерли юйюде Нотариальский палатада, Къабарты-Малкъар кыярал университетни студентле тургъан шахарчыгыны юридикеский факультетни деканатында эм Шогенуцкоо орамны 118-чи номеринде орналгъан Адвокат палатада бардырылды...

Заманны белгилери

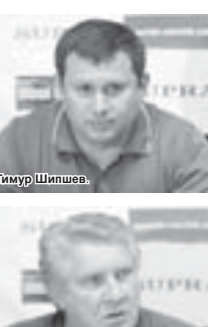
Элликелеге - шёнюгюлю репротранслятор

Сурата: Тебен Чегем элли администрациясыны мемкыяны арбагында телевизорлагъа деп цифровый сигналны берген шёнюгюле репротранслатор анг арга керхили оуборудование орнатылганды. Администрацияны кулукчуусу Байгуытталаны Рашид бидиргенге кере, ол бу жыл окуна хайырлангырга берилидики...

Футбол
Къабакъ эшиклезге жолну табалмагъангыла

Футболну миллет лигасыны 12-чи турдан нальчик «Спартак» белгюранду «Салюту» бла тобешгенди. Матч 0:0 эсеп бла бошалгъанды...

Бюгонюгю матчга хазырлангыра болушканымы? «Спартак» футболчулары, майдадан кёргогтен оюну да иги билеме. Ол себепден саналгъан командадан кеси майдадан окуна хорлалмагъандыла...

Тимур Шийшев

«Спартак» футболчулары баш тренерлерини алышыны улпуны битеу этип, майданга арымгъан футболчулары ийгенлеринде да, ала кыаручулары сейрсиндирирча хазна зат кёргогталмагъандыла. Пресс-конференция: Сергей ТАШУЕВ - «Салюту» баш тренери...

«Спартак» футболчулары баш тренери: Мен акъыл этгенге кере, командада бир кибиб ойнагъандыла. Къабакъ эшиклезге жолну кийрирге бир-эки

Сергей Ташуев

кере онгубуз да болгъан эди. Алай, кылай эсе да, бюгон футболчула майдан да ойнарга оюймегенди. арыгъан спортчулагъа ушай эдеп. Эсеп анга кере болгъанды.

Машан футболчу кермегенме. Кыоруулачуларыбыз атакага барсаля, алгага ахырда киши болушканды. Къабакъ эшиклезге табу жуукълалып, кыоркчулу кезиле болдурмасанг, эсеп кылай тюргенрикиди. Мен кёл уурругъа бир кезуюбогъ болгъанды деп да билмеиме.

Матча бу футболчула ойнагъандыла: «Спартак-Нальчик»: Коценко, Багаев, Джудюев, Захирович, Засов, Коронов (Рухиди, 46), Замалиев, Шоген, Татарчук (Балов, 80), Сирадзе (Буйтраго, 46), Болов (Доржоник, 63).

Table with 7 columns: Команда, О, Къ, Тб, Х, Т, Оч. Lists football teams and their statistics.

Table with 7 columns: Команда, О, Къ, Тб, Х, Т, Оч. Lists football teams and their statistics.

Ивизамсызлыкъ
Жорукъга сыйынмагъанны хатасы

2012 жылда 15-чи сентябрде кюндюз сагъат эки бола «Стрелка» базарны къатында анасы бла баласы тротуар бла кетип бара тургъанлай автомашина тюбюне тошкендиле. Автомобильне эки жазы адамы жолдан ётерлерин сакълан тургъанлай, Ауди-80 автомашинаны Бахсан районда жашагъ...

ан 28-жыллыкъ водители, ючюнчю зылыкъда тохтап тургъан машиналары жаулары бла озул бары, ананы бла 13-жыллыкъ кызыкчыны бастыргъанды. Ала бусагъатта Нальчикде республикалы клиника болницаны реализация бёлюмюнде жатадыла. Врача айтаннга кере, ала ны халлары кыоркчулууду. ГИДД-ны кулукчулары тохташтыргъанына кере, ачыгъанла Зольск районда жашагъан адамладыла. Ол шартха кере администрация иш ачыгъанды. Тинтилеуе бардырылдыла. Бу аварияла кёргенле бар эселе, УГИБД-ны дежурный бёлюмюну бир телефонуна слеширини тилебюз: 91-42-94.

Бизни корр.

УЧРЕДИТЕЛЬ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Publication details including: Баш редактор АТТАЛАНЫ Жамал, РЕДАКЦИЈАНЫ БЕЛОМЛЕРИ, ТЕЛЕФОИНА, Редакция авторна биа кыагъат журотмейди, Газетни басмагъа КъМР-ин Асламын информация орталы жаны биа кыярал комитетини компьютер службабы хазыр эткенди, Газетти тараткычы КъМР-ин почта сыйкыны федеральный Управленисны жууапалды, Телефонна: 76-91-28, 76-01-10, Газетти тараткычы сатуу ююн КъМР-ин «Республика» ашкерер обществосу жууапалды, Телефон: 42-69-34, Номерге графике кере 19.00 сагъатта кёл салындады. 20.00 сагъатта кёл салындады, ГАЗЕТНИНОМЕРНИ ЧЫГЪАРГАНЛА: Кетеницаны Зульфия - дежурный редактор; Гайылыны Рита - жууапал секретары орунбасары; Акчулданы Форуза (1,2-чи бетле), Жагорзаланы Дажиали (3,4-чи бетле) - корректорлар, Тиражи 3540 экз. Заказ № 2476, РЕДАКЦИЈАНЫ ЭМ ИЗДАТЫНЫН АДРЕСИ: 360000, Нальчик шахар, Ленин алына протка, 5, редактор почта: eibor_50@mail.ru